

OOSTVLAAMSCH E ZANTEN

MEDEDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCH E
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

<p><i>Secretariaat van den Bond :</i> L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent P. LUYCKX, Wenemaerstr. 58, Gent Penningmeester Postcheckrekening 2043.98</p>	<p><i>Redactie van Oostvl. Zanten :</i> Prof. Dr. P. DE KEYSER, Egmontstraat, 14, Gent. Clemens TREFOIS, J. BOES.</p>
--	---

Bij het ingaan van den 9^{en} jaargang.

Door het aftreden van onzen Redacteur, den heer F. Van Es, die te Aalst woonde, komt er een wijziging in de uitgave van « Oostvlaamsche Zanten », die, naar we hopen, een goed onthaaf zal vinden bij onze leden.

Voortaan zullen onze Mededeelingen in de hoofdplaats van onze provincie, te Gent, worden gedrukt en namelijk bij ons medelid. den heer A. Vyncke, die als uitgever van modern — verzorgde tijdschriften sedert lang zijn sporen heeft verdiend.

De Redactie zal worden waargenomen door een driemanschap : Prof. Dr. P. De Keyser, Cl. Tréfois en J. Boes.

Men wordt verzocht de artikelen, zanten en de te bespreken boeken en geschriften te sturen aan het adres van Prof. De Keyser, Egmontstraat, 14, Gent.

Gezien de uiterlijke en innerlijke (semper crescendo !) verbetering van onze uitgave, moest de prijs van het afzonderlijke nummer en van het abonnement worden verhoogd, maar dit beteekent **hoegenaamd geen vermeerdering van de bijdrage van het lidmaatschap**, dat 15 frank per jaar bedraagt, zoodat het lidmaatschap een groot voordeel medebrenkt.

Lezers van « Oostvlaamsche Zanten », aarzelt dus niet lid te worden van den Bond ! Voor 15 frank geniet u van al de voordeelen die de Bond aanbiedt, als daar zijn : de voordrachten, de bezoeken aan folkloristische merkwaardigheden, tentoonstellingen en musea, de goedkoope en aangename uitstappen onder kundige leiding, een tweemaandelijksch folkloristisch tijdschrift.

Leden van den Bond, overtuigden van het eerste uur, maakt ijverige propaganda voor uwen Bond en voor zijn verwezenlijkingen, voor het Folklore-museum en voor het tijdschrift !

De Redactie.

De Folklore van de Uithangborden.

Omstreeks het midden van de 19e eeuw verschenen in verschillende landen van West-Europa, vooral in Frankrijk en in Engeland, omvangrijke werken over de Uithangborden.

Wanneer iets met verdwijning wordt bedreigd, dagen steeds vrienden van het verleden op om het bedreigde te beschermen of het door geschrift of afbeelding aan de onvermijdelijke vergetelheid te onttrekken. Zoo verging het met het uithangbord, dat talrijke vrienden van dien aanwijzer van eigendom, handel en nijverheid naar de pen deed grijpen.

Te onzent schreef de Gentsche folklorist en geschiedkundige Frans de Potter in 1861: « **Het Boek der vermaarde Uithangborden** », dat thans zoo goed als onvindbaar is geworden en waaraan onze Gentsche voorouders van de jaren '60 en '70 hebben gesmuld.

In het Museum voor Folklore te Gent bezitten we, in de afdeeling gewijd aan de oude Gentsche herberg ofte « staminee », een eigenaardigen « **Almanak van de Gentsche staminees uit het jaar 1821** ». Met dien Almanak, dien we hierachter zullen afdrukken, in de hand zullen we een wandeling ondernemen door het Gent van 1821.

In 1821 waren we nog in den tijd van de diligencie en de bargie. Daarvan getuigen de « Bargie van Brugge » bij Sint-Nicolaes-kerk, de « Bargie van 't Sas » in de St.-Salvators-straete, de « Diligencie van Antwerpen » op de Koorn-merkt, de 2 « Diligencie »'s van de Cauter-straete en de Koorn-merkt, de « Kleyne Diligencie » van de Cauter-stege, de « Voiture van Temsche » in de Donker-stege, de « Post-Meester » in de Slijp-straete, de « Post-hoorn » in de Kromme Stege, het « Postje » in de Twaelfkamerstraete en het « Postillontje » op den Cauter.

Aloude herbergnamen, die men o.a. op de schilderijen van Brueghel aantreft, zooals de « Sterre », de « Zonne », de « Halve Mane », het « Kruys », de « Kroone » en de « Zwaene », vindt men nog bij de vleet: 4 « Sterren » in de Schepenhuis-straete, de Minneman-straete, de Koornmerkt, enz., en niet minder dan

De groote Schurre, te Zwijnaarde

Bld 115

La botte renaphe de malice Bld 139.

Het Misverstand Bld 107

5 « sterrekens » in de Casern-straete, het Caley-tjen, de Stoppel-berg-straete, enz., zonder de « Gouden Sterre » te vergeten in de Lange Wijngaert-straet.

Men hoefde dus niet te vallen in Gent's oude straten om « sterrekens » te zien !

Aan Gentsche plaatsnamen herinneren : de « Botaniken-hof » in de Hol-straete, de « Belle Promenade » aan de Coupure (de Gentsche « Pantoffel-Parade » van dien tijd), de « Bottermerkt » op de Boter-merkt, de « Entrepot » op de Coupure, het « Grand Canon » op de Vrijdag-merkt, de « Kortrijksche Poort » in de Kortrijk-straete, het « Kooren-meters-huys » op de Garsleye, de « Nieuwe Vlas-merkt » aan de Koningstraete, het « Oud Prin-cen-hof » in het Tinnepot-straetje, het « Pak-huys » en het « Oud-Pak-huys » (waar men er ééntje kon « pakken » !) aan de Koorn-merkt, het « Park » aan de Coupure (het stadspark van het « Fort » bestond nog niet), de « Place d'Armes » in het Cauter-straetje, het « Rabot » aan de Begijne-veste, het « Sablon » in de Ursuline-straet, de « Vleesch-huys-brugge » aan de Groensel-merkt, de « Nieuwen hof » aan de Oude-veste, enz.

Keizers, Koningen, Prinsen, hertogen, graven en hun ver-teenwoordigers waren, niettegenstaande den Franschen tijd, die ze tot in de herbergnamen had willen onthoofden, nog zeer in trek. Men oordeele : « Ambassadeur » in het Haring-straetje, « Cour de Londres » in de Sassche-poort-straete, « Cour Impé-riale » op de Vogel-merkt, « Duc d'Egmont » in de Catalogne-straete, « Duc de Toscane » in de Keyzer-straete, « Graef van Vlaenderen » in het Engeland-Gat, « Hertoginne van Braband » in de Keyzer-straete, « Huys van Oostenrijk » in de Korte Meire, « Josephus den II », in de Dampoort-straete, niet minder dan 4 « Keyzerinne »'s in den Padden-hoek, in de Wellink-stege, in de Raepe-straete en in de Lieve-ganck, 2 « Koning »-en van « Spangnen » in de Koning-straete en in de Bagatte-straete, de « Koninginne van Hongariën » op de Vogel-merkt, de « Keyzer van Oostenrijk » in de Schuerkens-straete, de « Keyzerlijke Kroone » in de Keyzer-straete, 2 « Keyzer »'s in de Keyzer-straete en in de Sassche-poort-straete, « Keyzer-Hof » aan het Kasteel, 2 « Prins »-en aan 't Engeland-gat en aan den Ram, 2 « Prins (en) Kardinael » in de Hertog-straete en aan de Beeste-merkt, « Roi de Naples » op het St-Pieterspleyn en slechts 1 « Zwijgerken » (Willem de Zwijger) aan de Agter-leye.

Merkwaardigerwijze ontbreekt nog volkomen de naam van Napoléon. Zijn legende dagteekent van lateren tijd.

Op historische gebeurtenissen van de laatste jaren slaan enkel de « Belle-Alliance » in de Hol-straete en « Wellington » in de Drap-straete.

De feodale en de burgerlijke heraldiek integendeel is nog goed vertegenwoordigd in wapenschilden, kruisen en kronen : de « Maegd van Gend » aan de Koorn-leye, 't « Schild van Zeeland » in de Herpelstege en « 't Wapen van Zeeland » op de Koornmerkt, « 't Wit Kruys » op den Koorn-merkt en in de Donkerstege, « 't Bourgoens Kruys » op de Koorn-merkt, de « Witten Leeuw » op de Koorn-leye, het « Wapen van Amsterdam » in de Meulenaers-straete, de talrijke « Drie » kopkens, Baeskens, Bellekens, Sleutels, Fonteynen, Heemers, Snoekskens, Ringen, enz. Of de « Gekroonden Os » van de Vleesch-huysbrugge hiertoe behoort is twijfelachtig.

Stedenamen, ook soms landstreeknamen, zooals « 't Wael-sche Land » (St-Pieters-vrouwe-straet) en Picardiën (Hoyaert), komen veelvuldig voor : natuurlijk 'n « Ville de Paris » aan de Hoog-poorte, « Nantes » aan de Ajuyn-leye, « Stad Rijssel » aan de Linde-leye, « Stad Condé » aan de Recolleten-leye, « Stad Weenen » aan de Visscherije, « Stad Keulen » aan de Beeste-merkt, « Stad Breda » in de Belgrade-straete, « Stad Rotterdam » (nog bestaande) aan de Beeste-merkt, « Stad Brugge » in de Hoog-straete, « Stad Aalst » in de Keyzer-straete, « Stad Oostende » in de Hoog-straete, enz.

Heiligen en Engelen heeft men, behalve in kerken, ook altijd in « kapellekens » vereerd. Aldus « St-Arneyt » (nog bestaande) in de Cortrijk-straet, « St-Marten » in het Engeland-Gat en op de Akkergerm-plaetse, « St-Jooris-hof » aan de Hoog-poorte, « St-Jacobs » op den Kleynen Vlasch-merkt, « St-Petrus » in de Hoog-straete en in de Cortrijk-straete, « St-Pieter » aan den Neder-cauter, « St-Hubertus » in de St-Pieters-Vrouwe-straete, « St-Quinten-berg » op St-Pieters-pleyn, « St-Nicolaes » in de Stadhuys-stege, « St-Lucas » in de Lucas-straete, « St-Ignatius » in de Benne-stege, « St-Ivo » in het Cauter-straetje en aan de Walpoort-brugge, « St-Antonius » (nog bestaande) op den Beeste-merkt, « St-Gillis » aan den Plotters-gracht, « Zacheus » in de St-Gillisstraete.

Niet minder dan 4 « Engel »-en in de Bagatte-straet, op de Gars-leye, in de Hertog-straete en op den Vrydag-merkt .

Leden van ambachten, neringen en beroepen schijnen in de Gentsche herbergen goed thuis te zijn geweest. Vanzelfsprekend vinden we op onze wandeling door Gent's straten in

1821 2 « Biervoerders » aan het Engeland-gat en in de St-Pieters-Vrouwe-straete, een « Brouwers-huys », in de Zwarte-Zuster-straete, ook een leutig « Misverstand », in de Zilver-straete, waar op het uithangbord twee brouwersknechten met het vat aan den hangboom in verschillende richting marcheeren.

Er was een « Boeren Hol » op den Cauter, een « Boer » in de Slijp-straete, een « Engelschen Matroos » in de St Pieters-Vrouwe-straete, een « Herder » op St Pieters-pleyn, een « Groene Herder » in de Botermaans-straete, een « Herderken » in de Ieper-straete en een « Herderinneken » in de Benne-stege. Ik vergat 'n deftigen « Laboureur » op den Koorn-merkt en een « Groenselvrouw » op den Groensel-merkt. Verder had men een « Loodgieter » op den Beeste-merkt, een « Schouwevaeger » op de Koornmerkt. Een « Schutters-Huys » aan de Bijloke en « Visschers-Huys » op den Visch-merkt ontbraken niet.

Verder waren er uithangteekens aan ambachten en stielen ontleend : het « Truweel » in de Keyzer-strate, de « Leest » en de « Gouden Leest » in de Benne-steeg, de « Koorn-mate » op den Koorn-merkt en, last, but not least, de « Vliegende Schietspoel » op het Caleijtjen.

Het Planten- en Dierenrijk leefden vreedzaam naast elkander op de uithangborden van de Gentsche herbergen : het « Hertjen » op den Kleynen Koorn-merkt naast den « Leeuw » in de Beenhouwer-straete en den « Leopard » in de Abeel-straete, de 2 « Katten » aan den Vrijdag-merkt en aan de Pas-brugge met de « Kleyne Katte » in de Kamer straete en het « Katje » aan de Apostelhuizen naast den « Groenen Hond » (nog bestaande) in de Stadhuys-stege, de « Loup » op den Vrijdagmarkt naast den « Ram » in den Ram en den « Zwartten Ram » in de Brusselsche-straet en het « Blauw-Lam » in de Keyzer-straete. Een dierentuyn ware niet volledig zonder een « Elephant » op den Koorn-merkt, een « Kemel » in het Kemel-straetje, een « Gouden Aep » (nog bestaande) op den Pouille-merkt en zijn wijfje 't « Schommyinkel » in de Brand-straete, een « Vogel Struys » in de Belgrade-straete, een « Slange » op den Pouille-merkt, een « Serpent » in de Onder-straete en niet minder dan 5 « Papegaey »-en in de Kamer-straete, de Casern-straete, de Apostel-huizen, de Casino-straete en de Panden-straete. Met « Haezewind » op den Koorn-merkt en « Valcke » in de Abeelstraete kon men op jacht gaan. Visschers vonden hun gading in den « Carpel » in de Zwarte Zuster-straete, in den « Salm » in de St Michiels-straete, in de 2 « Steurken »-s op de Gaeren-plaets en aan de

Reep, in de « Snoekskens » aan de Koorn-leye en in de « Drij Snoekskens » aan de Tichelrije.

Er waren 3 « Lindekens »-s in de Minnemans-straeten, de St Salvator-straet en de Rame, maar slechts een « Lauwerier-Boom » in de St Pieters-Nieuw-straete en een (we zijn in den Hollandschen tijd) « Oranjenboom » aan de Walpoort-brugge.

De dooplustigen hadden de keus tusschen de « Bonte Koole » in den Paddenhoek en den « Ovaere » in het Schouwevager-straetje.

De liefhebbers van druivennat konden wellicht terecht in de 2 « Druyf-tack »-en aan den Koorn-merkt en in de Kortrijk-straet, van bloemen in de 3 « Koorenbloem »-en op Akkergem, in de Veerstraete en in de Kruys-straete, in de 2 « Roose »-n op 't Sluyzeken in de Bagatte-straete, « 't Roosken » op den Koorn-merkt en de « Voor-Roose » en de « Achter-Roose » op Akkergem. Men strooide voorwaar geen rozen voor het « Verken » op den Beeste-merkt, want minnaars van mythologie, rhetorica, tooneel en drank kregen hun bekomst in « Bacchus » aan de Linde-leye, in de « Liere van Apollon » in de Hoogpoorte, in « Arlequin » in de Hol-straete, in de 2 « Merminne »-n op het Meerhem en in de Zaeymans-straete of in het « Zeeperd » aan het Princen-hof.

Men schaamde zich niet in dien tijd een pint of een druppel te gaan pakken in den « Dronkaert » in de Bogaert-straete of in een van de 2 « Berrie »-s op den Koorn-merkt en op den Groenselmerkt, waarschijnlijk aldus genaamd ter geruststelling van diegenen, die, na een te overvloedige lafenis, niet meer op hun eigen beenen huiswaarts konden keeren.

Van vriendelijke en vredelievende gevoelens getuigen : « de Hope van Vrede » in de Kamer-straete, het « Land van Beloften » aan den Begijne-gragt, « Bonne Société » aan de Coupure en « Aux bons Amis » in de Casern-straete.

De Fonteynisten konden hun dorst lesschen in een drie-tal « Fonteynen » : in de eerste plaats in de aloude « Fonteyne » op de Goude-Leeuwplaats, in de « Fonteyne » in de Druyf-stege en in de « Dry Fonteynen » op de Gars-Leye.

Niet alleen het dichten, ook het gaai-schieten en het duivenmelken waren van ouds dorstige volksvermaken, zoodat we niet moeten verwonderd zijn alhier een « Gayschieter » in de Stof-straete en een « Duyvemelker » in het Cauterstraetjen aan te treffen.

Is het omdat schippers door 't dagelijksch zien van 't vele water er gaarne « ééntje » lusten, dat er een « Aenleg » was aan 't Pas en een heele reeks « Ankers » en « Scheepkens »? Er waren er zelfs groote schepen bij als « 't Schip van Oost-Indiën » aan het Ketel-vestjen, het « Maelschip » aan den Huydevettershoek en een klein, « 't Smaksken » aan de Predikheeren-leye.

Wie fortuin zocht te maken moest niet te dikwijls naar de « Fortune » (thans Taverne St-Jean) op de Vogel-merkt gaan of naar de « Platte Borze » in de Wolf-stege. Het « Goed Leven » vond men in de Bloem-straete en de « Eeuwigheid » aan de Reep.

Ons dunkt, dat het in den « Plaisanten Gentenaer » in de Ursuline-straete al even « plaisant » moest toegaan als in de « Verkeerde Weireld » in de Paeling-straete of in den « Soeten Inval » op den Hoeyaerd.

« Dambert », « Kaarten-spel », « Rollebaen » en « Billard » waren in trek zooals tegenwoordig en zoolang men « D'oog in 't Zeyl » hield in het Engeland-gat, moest men voor geen valsch spel, noch voor een nat zeil vreezen. Of er, zooals tegenwoordig, in de talrijke « Souterrain »-s, « Krogske »'s en « Trap af »-s al gedanst werd bij een orgel durf ik niet verzekeren, maar in den « Muzikant » in de Hoog-straete werd er zeker muziek gemaakt.

Waar het « Katje vangt de Muys » uithing, zooals in de Rasphuis-stege, moest het gewis niet pluis zijn, trouwens « katten » en « kleyne katten », zelfs een « katje » aan de Apostelhuyzen, komen op onze lijst veelvuldig voor, maar « muizen » niet. Waarschijnlijk werden ze door de « katten » verjaagd.

Wie « Jan Aberdaen » was in den Krommen Elleboog weten we niet, maar « Mars dat Been » op de Plaisante Veste heeft een geschiedenis, die ons door Frans De Potter in « Het Boek der Vermaarde Uithangborden » (Gent, 1861) wordt verteld.

In den tijd dat rond ieder Parochiekerk nog een kerkhof bestond, vond een der delvers aan den hoek van Akkergem-vest eenige doodsbeenderen, die hij verachtelijk wegschopte, zeggende: « Marsch dat been ! » De Akkergemsche kolenkappers vernamen die heiligschennis en het woord « Marsch dat been » bleef in hun geheugen. Het werd een Akkergemsch volksgezegde en toen in de buurt van het vroegere kerkhof na de afschaffing van de parochiale kerkhoven aldaar een herberg werd geopend.

werd deze met het brutale woord van den Akkergemschen doodgraver gedoopt. *Si non e vera!*

Bij alle volkeren, waar handel wordt gedreven, treft men uithangteekens of uithangborden aan de huizen aan. Het ligt dus voor de hand aan te nemen, dat de oorsprong van het uithangbord in verband moet gebracht worden met het ontstaan en de ontwikkeling van de handelsbetrekkingen bij een bevolking. Aldus ontstonden traditioneele teekens, die, in natura of min of meer getrouw nagebootst, later meestal geschilderd op uithangborden, den aard van den handel binnen het huis beoefend, aan den « reizenden passant » moesten aankondigen.

Reizen, zoowel te voet als te paard, zelfs in rijtuigen, brengt door het stof dorst bij en door de open lucht en de beweging een verscherpten eetlust. De reiziger zocht dus begeerig naar een gelegenheid, waar hij den inwendigen mensch kon verfrisschen en versterken.

Tot de oudste teekens, die een herberg moesten helpen aanwijzen, behoort een groene tak of een krans, als het ware ook een zinnebeeld van frische en rust in koele schaduw.

Nog in tal van streken is de gewoonte, de herberg door groen aan te duiden, bewaard gebleven en deze zede is ten minste twee duizend jaar oud, vermits ze historisch werd vastgesteld bij de Romeinen, waar de tappers den groenen krans uithingen.

Te onzent hing insgelijks gedurende de middeleeuwen en tot in de 19e eeuw toe de krans aan onze buitenherbergen uit. In het « Rijksmuseum » prijst Everhardus-Johannes Potgieter « den frisschen krans, door de vingers der knappe herbergsdeerne zaamgestrengeld ».

Wie er op schilderijen van onzen grooten Boeren-Breugel mocht naar zoeken, zal zonder twijfel al zeer gauw den groenen herbergkrans aan een of ander boerenhuis ontdekken. Is er ten andere geen Nederlandsch volksgezegde dat beweert dat « Goede wijn geen krans behoeft »?

Sporen van dien groenen krans bleven op de uithangborden tot heden toe bewaard. De krans echter onderging eenige vormen. Hij deelde bijv. zijn kleur mede aan den gevel of de deur: 't Groen huis, Groenen (Huydevetters-leye), Groene Poorte (Vogel-merkt), misschien zelfs aan dier of voorwerp van een wapenschild: Groenen Hond (Stadhuys-stege), Groenen Hoedt (Koorn-merkt) of Groen Kruys (Koorn-merkt), alhoewel het niet uitgesloten is, dat hier een heraldieke kleur bedoeld

werd. In een tijd van meer intensieve, alhoewel nog gebrekkige, straatverlichting, moest een « groenen lantaarn » van lieverlede den groenen krans van weleer vervangen. In de Catalogne-straete was er lang een « Groen Lantern », die veel navolging heeft gevonden. Dikwijls ook werd de geschilderde krans voor een kroon versleten, aldus gedoopt en naderhand door een konings- of keizerskroon verdrongen. Waar het voor een gewone herberg een krans of een boompje bleef, werd het voor een wijnhuis een druiventak en in latere navolging voor het bierhuis een hopperank. Vele herbergen dragen den lindenboom, den heiligen boom der Germanen in hun wapen.

Zooals bekend hebben talrijke dorpsherbergen een drietal lindeboomen op een rij voor hun gevel. Vandaar de vele « Drie linden » of « Lindekens ». In den Gentschen Almanak van 1821 zijn er « Drij Lindekens » op Terplaeten, « 't Lindeken » op de Rame, in de Minne-Mans-straete en in de Salvator-straete. De « Oranjen Boom » aan de Walpoortbrugge zal wel een Hollandsche dynastieke boom zijn geweest. Een « Druyftack » was er op den Koorn-merkt en een dito in de Kortrijk-straete en niets minder dan een « Hoppe-zak » op den Koorn-merkt.

Toen de mythologie door wijn- en bierdrinkende studenten in de kroegen werd beoefend, kwamen Bacchus en Gambrinus in de mode. Ton, flesch, pint, glas en kraan werden verheerlijkt door vermenigvuldiging : de Drie Tonnen of door kwantiteit of kwaliteit : de goede Flesch of de groote Kraan.

Waar men, behalve drinken, ook eten en vernachten kon : logeeren te voet en te paard, prijken weldra de schilden van voorname gasten : vorsten en edellieden. Het was namelijk in vroeger tijd de gewoonte dat voorname personages, vooraleer ze op reis togen, een heele verzameling kleine wapenschilden lieten vervaardigen om die bij wijze van visite-kaartje bij de kasteleins achter te laten, waar het onthaal, logies, bediening, eten en drinken hun bijzonder medegevallen was.

Het zou me niet verwonderen, dat sommige dier namen : zwanen, arenden, herten en leeuwen, bloem- en plantnamen : rozen, laurieren en palmboomen, hemellichamen : zonne, maan en sterren, vooral wanneer ze gouden of zilveren waren, aan deze wapenschilden werden ontleend.

Waar in tijden van politieke ontvoogding en onafhankelijkheid de burgers dagelijks uiting geven aan hun persoonlijke gevoelens, vertoonen de herbergnamen hiervan de weerspiegeling. Tegen het einde van de 19e eeuw zijn de « Volksvrienden »,

de « Volksmachten », « 't Werkerswelzijn » en de « Transvaalsche boeren » talloos onder de namen der Gentsche staminees.

Vermaak en kwinkslagen bij gesprek en spel: « In Ridder of mis », « Café 't es zoo late », « In het Lapperfort is er geen drank te kort », « In de misjonde brokken smaken 't best » vinden plaats op vensterglas en uithangbord van de vele « plezante » Gentsche staminees van de 19e eeuw, waar men « welgezind » was of « welkom » werd geheeten.

Ook in de folklore van de uithangborden is de mode, d.i. de navolgingszucht, een der machtigste drijfveeren tot huisbenaming gebleken.

Een van ouds bestaande herbergnaam werd vernieuwd of verkleind, gekroond, verguld, verzilverd of... verfranscht.

Het groot aantal Fransche herbergnamen in een Vlaamsche stad als Gent gedurende de 19e eeuw wordt verklaard door de mode: « à l'instar de Paris » en, wat minder bekend is, door een overblijfsel van taaldwang uit den Franschen bezettingstijd.

Door een besluit van 13 Juni 1803 namelijk eischte de Fransche overheid, dat de openbare akten in de Vlaamsche gewesten moesten opgesteld worden in het Fransch. Een besluit van 21 December 1812 bepaalde, dat de Vlaamsche dagbladen niet langer mochten verschijnen zonder een Fransche vertaling: de « Gazette van Gend » verscheen toen in twee talen.

Eenige maanden vroeger reeds, den 14 Maart 1812, was te Gent reeds bevolen geworden, dat de opschriften op huizen, op de uithangborden, in het Fransch moesten zijn. Een vertaling in het Vlaamsch werd echter toegelaten!

In 1821, in den Hollandschen tijd, waren de gevolgen van die taalpolitiek, blijkens onzen « Almanak van 1821 » nog lang niet uitgewischt van de Gentsche uithangborden, die bleven Fransch spreken: Arlequin, Ambassadeur, Belle Promenade, Bal-lon, Belle vue, Fortune, Laboureur, Leopard, Loup, Place d'Armes, Souterrain, enz. zonder de « instar's » te vergeten: « Café des Mille Colonnes », « Café des Arcades » en de « Cour de Londres », « Cour Impériale », « Roi de Naples », « Ville de Paris », enz.

Hoe het echter met de kennis van het Fransch gesteld was in die zoogenaamde « cafés à l'instar de Paris », leert het volgend opschrift, dat, naar het schijnt, op de voordeur van een dier cafés geschilderd stond: « Entrée de l'instar »!

Dichtte Vader Cats niet :

« Als Apen hooge klimmen willen,
Dan ziet men hunne naakte billen. »

In ieder geval een bewijs te meer, dat de herbergnamen als cultuur-documenten niet van belang ontbloot zijn.

In de « Uithangbordologie », de door Frans de Potter uitgedachte benaming van de wetenschap der Uithangborden, wordt een cardinaal verschil gemaakt tusschen uithangborden en uithangteekens. Om die reden hadden de geleerde schrijvers van het Nederlandsche standaardwerk over dat onderwerp : « De Uithangteekens » (1868), Mr. J. van Lennep en J. Ter Gouw, bezwaar tegen de koddige, maar typische uitvinding van Frans de Potter, omdat de samenstelling : uithangbordologie, alleen de uithangborden schijnt te behelzen.

Bovendien is het uithangteeken zeker ouder dan het uithangbord, dat een meer individueel karakter vertoont.

De Uithangteekens worden verdeeld in algemeene en bijzondere. De groene krans of tak aan de herbergen is een voorbeeld van zulk een algemeen uithangteeken. Andere voorbeelden van algemeene uithangteekens zijn de bekkens van de barbiers, de scharen van de kleermakers, de leesten van de schoenmakers, de hoeden van de hoedenmakers, de ossenkoppen voor de huidekoopers en de leerlooiers, de zwaarden voor de zwaardvegers, de varkenskoppen voor de spekslagers, de olifanten voor de koekebakkers, enz. Uit de bijzondere uithangteekens : de gouden schaar, de groote leest, de roode hoed, het gekroonde zwaard enz., zijn dan de uithangborden de figuurlijke voorstellingen en de namen van makers en eigenaars komen verduidelijken.

Van de hierboven vermelde uithangteekens is het scheerbekken van de barbiers in de Gentsche stede nog altijd in eere. Eigenlijk is dat scheerbekken afkomstig van de chirurgijns of heelmesters, die het gebruikten bij het aderlaten.

In de middeleeuwen vormden de heelmesters en de barbiers één beroepsgilde onder de bescherming van de H.H. Cosmus en Damianus. De heelmesters, die aan de Universiteit gestudeerd hadden, hadden het recht een bijzonder kenteeken aan hun woning aan te brengen. Te Parijs waren hun winkels — zij oefenden vaak, zoals thans de barbiers, hun beroep in een winkel uit — rood of zwart geschilderd. Om op een afstand de aandacht te trekken hing een geelkoperen bekken uit. In Engeland staken de heelmesters een bontgeschilderden stok uit, die insgelijks nog voortleeft in de « pole » (the barber's pole)

of paal van de moderne barbiers in Engeland, Amerika en elders, ook te Gent. Die « barber's pole » zou niet anders zijn dan het vroeger uithangteeken der heelmeeesters, dat een rood bebloed been moest voorstellen omwonden door een wit linnen verband.

Later kwamen daar uithangborden bij, die tafereelen uit de practijk van de heelmeeesters voorstelden. Zoo bewaart het Oudheidkundig museum van Lyon, dat niet minder dan 80 oude uithangborden, meestal van de 16e eeuw, bezit, een uithangbord van een chirurgijn, waar de geneesheer en de zieke zittend zijn afgebeeld. De dokter zit in een peinzende houding, de zieke blikt naar hem op en schijnt hem te bezweren hem van zijn kwaal te verlossen.

Te Gent is het scheerbekken der barbiers in de 18e eeuw het voorwerp geweest van een vermakelijk twistgeding.

Door een ordonnancie van den 8n October 1540 maakte Keizer Karel het dragen van een universitair diploma voor de heelmeeesters verplichtend. De barbiers, die zich vroeger nog al eens waagden op het gebied van hun academisch gevormde confraters, mochten voortaan alleen nog maar, behalve het baardscheren en het hoofdhaar knippen, aderlaten, bloedzuigers zetten, tanden trekken, open wonden verzorgen en ontwrichte ledematen inzetten.

Naar het schijnt waren de barbiers met die beperking niet tevreden en menig onder hen oefende stiekem het beroep van volkschirurg uit, men kan denken, met welke gevolgen. Ja, toen de ordonnancie vergeten geraakte, hingen de barbiers net als de chirurgijns, een koperen scheerbekken uit.

Op 9 Maart 1769 stuurden de Gentsche heelmeeesters, verbolgen over deze deloyale concurrentie, een rekwest aan de Schepenen van de Keure, waarin ze betoogden dat in Frankrijk alleen de heelmeeesters een koperen scheerbekken mochten uithangen.

Ook verzochten ze de Schepenen, dat het te Gent aan de eenvoudige barbiers zou verboden worden nog langer koperen scheerbekken uit te stallen. Indien de barbiers aan hun scheerbekken hielden, moesten ze zich maar tevreden houden met een blikken scheerbekken.

Op 11 Juli 1769 oordeelden de Schepenen van de Keure dat de heelmeeesters gelijk hadden en ze bepaalden dan ook dat in de toekomst de barbiers aan hun winkels slechts blikken scheerbekken mochten bevestigen op straffe van vijf-en-twintig gulden boete.

Dit besluit van de Gentsche Schepenen werd nog hetzelfde jaar door het Centraal bestuur bekrachtigd en onderteevend door Karel van Lorreinen (28 October 1769).

In de 19e eeuw golden de besluiten van het Oud Regime niet meer en de barbiers haalden zegevierend hun koperen scheerbekkens te voorschijn.

Ze dachten er niet meer aan concurrentie te doen aan de heelmesters, maar wel aan den Tijd.

Ze gingen er fier op door hun scheermes de sporen te kunnen doen verdwijnen van « des ans l'irréparable outrage » en op menig Gentsch barbiersbordje prijkte nog tegen het einde van de 19e eeuw en in het begin der 20e, boven den symbolischen « baardkom »: « Hier verjongt men »! Niet tevreden een voorlooper te zijn van Dr Voronoff, betitelde een Gentsche Figaro zijn « Institut de beauté » met de welsprekende verzekering: « In Cluysen versneld men ». Men zegge het voort!

Zooals uit het voorgaande blijkt, hebben de Gentenaars van de 19e eeuw steeds belangstelling getoond voor de uithangborden van hun goede oude stede. In de Gentsche wegwijzers — de eerste dagteekent van 1780 — ontbreken ze al evenmin als in de talrijke Gentsche almanakken, waarvan we een voorbeeld hebben in den « Nieuwen koddigen Almanach of Aenwijzer der Gentsche Estamineën, gevende een Estaminée per dag voor 1822 », gedrukt te Gend, bij G. De Busscher en zoon, Kalanderberg, 18.

Voor het Nederlandsch taalgebied was de Gentenaar Frans De Potter de eerste om aan de uithangborden een werk te wijden: « Het Boek der vermaarde Uithangborden » (met platen), dat te Gent verscheen in 1861 (bij den drukker Frans La Fontaine), ruim 7 jaar voor het groote werk van J. van Lennep en J. Ter Gouw over de « Uithangteekens » (1868), waarvan de auteurs voor onze gewesten bijna uitsluitend aan het werk van De Potter hebben ontleend.

De Potter heeft zijn boek in twee afdeelingen gesplitst: « Het Uithangbord in de oude tijden » en « Het Uithangbord in de negentiende eeuw ».

Het eerste deel, ofschoon interessant, is weinig oorspronkelijk. Het handelt over de oudheid van het uithangbord, over de uithangborden te Rome en te Pompeï, over den vorm der oude uithangborden, over oude anecdotische uithangborden en eenige politieverordeningen, die betrekking hebben op de uithangborden in vroeger tijd.

Voor de Nederlandsche uithangborden heeft De Potter, behalve aan archiefstukken, vooral geput aan een zeldzaam geworden Nederlandsch werk, waarin veel opschriften van 17e eeuwse uithangborden voorkomen: « de koddige en ernstige opschriften op luyffels, wagens, glazen, uithangborden en andere tafereelen » in 4 deelen, gedrukt te Amsterdam in 1731-32 van Jeroen Jeroense.

Jeroen Jeroense is echter niet zeer betrouwbaar, omdat hij het uithangbord-vers als een letterkundig genre beschouwde en zelf modellen voor gebeurlijke uithangborden leverde. Zoo las hij aan een herberg te Gent :

« IN DE WARELD »

« Die deze wareld wil doorwandelen met eeren,
Moet bij geen wareldsvolk, dat warelds is verkeerren,
Maer wandelt die maer door, of gij een pelgrim zijt ;
Dit wareldsleven duert maer voor een korten tijd. »

Te Brugge :

« In de Regtvaerdigheid, wel eertijds hoog geacht,
Maer nu van Eigenbaet bijna ten val gebragt.
Mits ider van haer vlugt gelijk een groot gewemel,
Woont zij niet meer op de aerd,maer huist nu in den hemel. »

Bovenstaande opschriften lijken ons veel te mooi en te vroom voor Vlaamsche herbergen, waar het vroeger zoals thans gewoonlijk nogal « plezant » was, om niet uit de pen van Jeroen Jeroense in hoogsteigen persoon te zijn gevloeid.

Natuurlijker klinken de volgende uithangbord-rijmen :

Op het uithangbord van een pruikmaker te Gent :

« Hier maekt men pruiken, om een ider te gerieven,
Van levend menschenhaer, niet van gehangen dieven. »

Te Brugge, bij een vischverkooper :

« Dit huis is wel bekend, hier in den Moriaen,
Verkoopt men haring, stokvis en labberdaen. »

Het « van daag voor geld, morgen voor niet », dat men tot in de 19e eeuw een beetje overal aantrof, ontbreekt natuurlijk bij Jeroen Jeroense niet ; zoo bijv. prijkte op het uithangbord van een drukker-herbergier te Amsterdam :

« IN HET DRUKKERS-WELVAREN. »

« Hier in het Drukkers-Welvaren en 't Vrouwen verdriet,
Verkoopt men allerhande goet bier, van daeg voor gelt en mor-
[gen om niet. »

Te Gent, omstreeks 1830, ergens op Akkergem :

« In 't kelderken zonder verdriet,

Van dage voor geld en morgen voor niet. »

Het is vooral in het tweede deel : « De uithangborden in de negentiende eeuw », dat De Potter uit eigen ervaring spreekt. Hij deelt o. a. een lijst mee van « benamingen van snaps-winkels », die in het jaar 1820 te Gent bestonden :

De Eeuwigheid, op den Reep ; Jan Aberdaan, Krommen-
Ellenboog ; het Dobbel-Vierslag, Koornmarkt ; Boeren-hol, Kou-
ter ; de Gebloemde Os, buiten de Keizerpoort ; de Lier van
Apollon, Hoogstraat ; de Opperliefde, buiten de Petercellepoort ;
de Rebbe, Lieve ; de Gaaper, Brugschepoort ; Katje vangt de
Muis, Rasphuisstraat ; de Schommijnkel, Brandstraat ; de Vogel-
zang, Graslei ; au Vert de Galand, Bennesteg ; het Smaksken.
Predikheerenlei.

De ouderen van jaren kennen voorzeker het lied van den
Volkszanger Karel Waeri over de Gentsche herbergen en kof-
fiehuisen. Weinigen weten, dat Karel Waeri een voorlooper
heeft gehad in den Vlaamschen letterkundige Leo D'Hulster, die
voor den « knaap » der Letterkundige Maatschappij te Gent een
koddigen « Nieuwjaarswensch » dichtte, waarin een groot aantal
titels en opschriften van Gentsche uithangborden uit de eerste
helft van de 19e eeuw voorkomen. In het gedicht wordt de
« Knappe » die bij de leden van de Maatschappij om zijn nieuw-
jaarsfooi komt, sprekende voorgesteld :

« ...Eerst zie 't een huis hetwelk is Godt bequaem,
Wat verder staet geplaeusterd op een muerken,
In plaats van In het Verken, in het Uerken,
En eer ik aen den Pommemaecker (pompmaker) ben,
Zie 't op een blik : Hier scheirt en coffert men.
Hier is de Gaud-blomme ; in het Schiepkken, in de Sterre,
Daer verft men zeyde en anderre goederre ;
Hier loozert (logeert) men ; daer, in den Hovennier ;
Ginds in den Bir (beer) vercoept men weyn en bier.
En moet ik langs 't welriekend Meirhem dolen,
Daer lees ik : hier vercoept men houillicoolen.
Een uithangbord draegt in den Patrizot ;
En op dat woord, gesteld voor Patriot,
Gedenk ik nog hoe wij onz' Vorst verbanden ,
Omdat hij hier het keersken wou doen branden.
Dan snel ik voort, vlieg St. Armyt voorbij,

En loop op nieuw hier logert men op zij' ;
De Zeyt-maete (zout-maat) is gelukkig verdwenen ;
Maer weêr is mij iets fraei voor 't oog verschenen :
Savaenstraet, die (waer, hemel! of men 't haelt!)
Zoo schoon in 't fransch door Zeep-straeete is vertaeld...

Nu we toch aan de « rijmen » zijn ,deelen we 'n paar Gent-sche opschriften in rijm mede uit de verzameling van De Potter. In het jaar 1801 las men te Gent, in de Yperstraat, op 't bord van een schoenlapper :

« Hier maekt men laerzen en schoen,
't Is voor geld dat wij het doen.
Als d'Israëlitin in Egypte waeren,
Duerden hun schoenen veertig jaeren ;
Moest dien tijd eens wederkeeren,
Wie duyvel zou het schoenmaken leeren ?
Hier maekt men schoenen met langen bekken
En daarop zyden strekken ;
't Is leër al van maroquin,
Daer mogen strekken op zijn. »

Buiten de Dampoort, te Gent, omstreeks het jaar 1860, vond men aan een herberg :

« Al wie is moe van gaen en komt van verre reizen,
Wil hier eens binnengaen en op drinken peinzen. »

In de « Gedichten van den Schoolmeester » kan men dergelijke model-opschriften lezen :

« Alle menschen hebben geen verstand van bier ;
Doch die er verstand van hebben, die komen hier. »

of

(Aan de eene zijde van het uithangbord) :

« Wandlaar met een leege zak,
Ga maar voorbij op uw gemak. »

(Aan de andere zijde) :

« Wandlaar met een volle tas,
Kom eens in en drink een glas. »

Over de opschriften in Belgisch-Fransch heeft De Potter een tweetal vermakelijke hoofdstukken. Hij verzekert, dat geen enkel verzonnen is. We zullen het maar gelooven.

Te Gent aan de nieuwbrug :

« Ici on rasse. Ici on lave les gens de la garde civique à raison de 20 centime. »

In de Oudburg :

« Maison dernière à louer. »

Te Gentbrugge :

« X (ex) gemeentehuis. »

Te Meirelbeke :

« Ici on loece au pied et à cheval. »

Te Brussel :

« Café-Restaurant. » Bifestecs au petit poids.

Nog te Brussel :

« Confection d'enfants sur mesure. »

X
We begrijpen Frans De Potter, wanneer hij, bij wijze van zedeles, zijn werk over de vermaarde uithangborden met de volgende verzuchting eindigt : « Mochten wij, voor de moeite en opofferingen, welke wij aan deze verzameling hebben ten koste gelegd, voortaan een eigenaardiger, een meer vaderlandschen geest uitgedrukt zien op de uithangborden, en ook een betere taal dan waar ze de verwer gewoonlijk mee ontsiert. We wenschen geen grooter loon ! »

Voor ons echter ligt de verdienste van zijn verzameling in iets anders : ons een kleurrijk en een eigenaardig tafereel te hebben opgehangen van het volksleven van zijn tijd. We zijn er hem dankbaar voor.

Frans De Potter is echter niet de eenige Gentenaar, die getroffen werd door de opschriften der Gentsche en Vlaamsche uithangborden en er een verzameling van aanlei : D. Destanberg deed het hem na en schreef in 1905 een brochure : « De Gentsche Herbergen en hunne Uithangborden », die verkocht werd ten voordeele van den Menschlievenden kring : Zonder Naam niet zonder Hart.

D. Destanberg doet in zijn « Voorwoord » terecht opmerken, dat men te Gent het woord « uithangbord » niet gebruikt maar wel « uitsteekberd », evenwel steken de meeste herbergen geen « berd » uit, maar hebben hun opschrift geschilderd staan op vensterruit, muur of lantaarn.

De eigenaardigheid van sommige dier opschriften, zooals « In de misjonde brokken smaken het best » en « In den baas eerst zat », deed hem besluiten ze op te teekenen en ze voor het nageslacht te bewaren. Vooraf gaat een beknopt geschiedkundig overzicht, dat op volledigheid noch ernst, aanspraak maakt. De uithangborden aan de herbergen zijn de voortbrengselen der beschaving, want zoolang niemand lezen kon, waren

alle opschriften overtollig. De eerste herbergen, die van den tijd van Julius Cesar, hadden dus geen uithangborden, maar uithangteekens. Gedurende eeuwen bepaalde men zich, gelijk nu nog in het Walenland, bij het uithangen van een tak van de een of andere plant.

In de Middeleeuwen waren er te Gent vele herbergen. Opzoekingen in de kronijken doen er de uithangborden van kennen, maar D. Destanberg deelt er ons geen enkel van mede. Dit werkje laat hij blijkbaar over aan de liefhebbers.

Uit de 17e eeuw stipt hij aan: « In den Prins Cardinael » of enkel « in den Prins » (Ram), aldus genoemd ter herinnering van de plechtige intrede te Gent van Prins-Cardinaal Ferdinand, gouverneur-generaal der Spaansche Nederlanden in 1635. Het oorspronkelijk uithangbord, een prachtig bas-relief, uit steen gehouwen, wordt, naar Destanberg verzekert, door den eigenaar F. Claeys-Fiévé met groote zorg bewaard.

« In het Haesken » op het Recollettenplein en « In het Lappersfort » op den Coornmerct waren de herbergen, die, volgens Prosper Claeys, regelmatig vereerd werden met het bezoek van den Gentschen beul Jan Franck (1669-1716). Het Lappersfort bestond nog in den aanvang van de 20e eeuw. Het heeft moeten plaats ruimen voor het Centraal Post- en Telegraafhotel recht over de St. Niklaaskerk. Toen luidde het opschrift: In het Lappersfort is er geen drank te kort!

Uit de laatste jaren van de 18e eeuw en de eerste jaren van de 19e eeuw noemt Destanberg een aantal « Cafféhuyzen », die alle verdwenen zijn, maar toen druk bezocht werden: Het cafféhuys des Arcades, bij Langlet, Kouter. Het groot caffé-huys, bij d'Anvers, id. Het caffé-huys, bij Bar. Het caffé-huys de Fortune, bij De Neef (thans Taverne St. Jean), Vogelmerkt, enz. Ook de « Guingetten » krijgen een beurt: Het Palingshuis, buiten de Brugsche poort. Het Motje, id., Het Strop, buiten de Heuvelpoort, 't Patijntje, buiten de Kortrijksche poort, het Pakhuis, buiten de Dampoort. Alleen het Patijntje is thans nog over.

D. Destanberg is de schrijver van een werk: « Gent sedert 1831 », Voornaamste gebeurtenissen, Gent, Vuylsteke, 1903, waarvan, naar ik meen, alleen het 1e deel: 1831-1840, is verschenen. Zoo is het te verklaren, dat hij een lijst geeft van de « beruchte » Gentsche herbergen in 1830-31. In « Java », in de Posthoornstraat, werd op 25 Januari 1831 erg gevochten, omdat een troep zangers de aanwezige personen wilden dwingen de « Brabançonne » te zingen. Patriotten en Orangisten werden

slaags in « De drie Bellekens » op de Vogelmarkt, bij « Provoost » op de Koornmarkt, in « De Gouden Leest » in de Bennestege, « In den Chinees », Korte Dagstege, enz.

Het bouwen van den Grooten Schouwburg en het verbreden der straten in het Centrum van Gent doen nieuwe « cafés » ontstaan : het « Café du Théâtre » in 1839, het « Café des Arts » in 1840.

Het optrekken van het « Casino » (1835) schiept een nieuw verkeerscentrum langs de « Coupure ». Dit verklaart het stichten van het « Salon Napoléon » aldaar, dat door de « Oud-Napoléonisten » werd geopend in 1842 en, zoo lang er waren, door hen druk werd bezocht.

Voor den tegenwoordigen tijd (1905) steunt D. Destanberg zich op een dossier met al de omstreeks 1900 aangeteekende opschriften en uithangborden, dat in het Stadsarchief berust.

Wat leeren die moderne uithangborden? Nederlandsch, Fransch, Engelsch, Duitsch, aardrijkskunde, spraakkunst, grammaire française, sociologie, wijsbegeerte, theologie, enz., en, last, not least, ook de stad kennen : « eene zeer nuttige kennis, want Gent bevat vele schoonheden, eilaas voor de inwoners zelf dikwijls onbekend, of door hen weinig of nooit opgemerkt. »

Een eerste reeks opschriften zijn in « Oud-Vlaamsch » en deels oorspronkelijk, omdat zij in den steen werden gehouwen. Een tweede reeks zijn in het « Gentsch » : « Den Terlinkbak », « In den Geernardput », « In 't Hazeges », « In 't Leerke », « In het Tapesierken », « In den Meerlaar », « In d'Afjongste », « In de Geete », « In de vier Eemerken », enz.

Een derde reeks in het « Fransch », maar soms « met haar op » : « A la bon Espérance », « Aux cinq cloches », « Au six Ruches », « Au bon fumeurs ». In den tijd van De Potter was het veel erger, toen had men te Ledeberg : « Au pucelle de Gand » en nog vroeger te Eecke : « Ora de lo », de fonetische vertaling van « In de waterratte » !

Over de aardrijkskundige opschriften, de namen van dieren en planten hebben we in de vorige opstellen gehandeld.

Enkele beroemde, thans meestal verdwenen uithangborden te Gent zijn : « In de drie valsche dieren » (een kat, een aap en... een vrouw), op den hoek van 't Kuypersstraatje en den Plottersgracht, een variant van het ook elders, o.a. in Frankrijk bekende : « A la botte remplie de malice », een uithangbord voor schoenwinkels, dat een groote laars voorstelde, waaruit een aap, de duivel en een oud wijf te voorschijn komen ; « In de drie gapers ».

een uithangbord met twee gapende figuren. Waar is de derde?

Verder : « In Vlaanderen Vlaamsch ! » en « In 't Vlaamsch en in 't Fransch », « In de geplekte Duive », « In de Kattetonge », « In de Vlieg uit », « In de Brahma's vrienden », « In ridder of mis », « In den Dikzak », « In de Verzekering tegen de dorst », « In 't Rolleke is 't geen lolleke », « Voor zoo lang als 't duurt », « Café 't es zoo late ».

D. Destanberg heeft volkomen gelijk : voor een opmerkzamen geest is een wandeling door de stad uiterst leerzaam. Men hoeft enkel de opschriften van de uithangborden te lezen om ingelicht te zijn over de bezigheden en de genoegens van het volk. De oudere ambachten : de « plezante » hoveniers, koetsiers, wevers, ijzergieters, paraplumakers, beerruimers, enz. worden weliswaar geleidelijk vervangen door « nuchtere » mécaniciens, monteurs, chauffeurs, électriciens, enz. ; de vroegere spelen : vogelpik, teerlingbak worden onttroond door biljart en ping-pong ; de duivenmaatschappijen wijken voor veloclubs, maar de ras-echte humor, de « Gentsche lolle », het zout van het volksleven, blijft zich handhaven tot spijt van wie 't benijdt !

Hierna volge den eigenaardigen « Almanak van de Gentsche staminees :

JANUARIUS

In deze Maend is het raedzaam uytzet op te doen.

Vollen Liter den 7, ten 4 Nieuwen Liter den 23, ten
ueren 5 minuten 's na-mid- 5 ueren 45 minuten 's mor-
dags. gens.

Laetste quart Liter den 15, Eerste quart Liter den 30, ten
ten 5 ueren 56 minuten 's 7 ueren 9 minuten 's mor-
morgens. gens.

Aerneyt (St.)	Cortryk-straet.
Agter-Roose	Ackergem.
Anker	Groensel-Merkt.
Arlequin	Hol-straete.
Ambassadeur	Haring-straetje.
Appel	Cortryk-straete.
Arlequin	Neder-Kauter.
Anker	Gars-leye.
Anker	Mortier-straete.
Anker	Agterleye.
Aenleg	't Pas.
Biervoeders	Engeland-gat.

Botaniken-hof	Hol-straete.
Belle Promenade	Coupure.
Bonne Société	Dito.
Bons Amis	Casern-straete.
Belle-Alliance	Hol-straete.
Ballon	Wandel-stege.
Bonne Aventure	Rasphuis-stege.
Belle Vue	Cauter.
Boeren Hol	Dito.
Baesken	Koey-straete.
Bonte Koole	Padden-Hoek.
Bargie van Brugge.....	by St.-Nicolaes kerk.
Berrie	Koorn-Merkt.
Berrie	Groensel-Merkt.
Billard	Cortryk-straete.
Biervoeders	St.-Pieters Vrouwe-straete.
Belle Alliance	Huydevetters-hoek.
Bacchus	Lindeleye.
Belle vue	Coupure.

FEBRUARIUS.

Men brouwt in deze maend extra goede Faro.

Vollen Liter den 6, ten een Nieuwen Liter den 21, ten
uere 38 minuten 's morgens. 7 ueren 8 minuten 's mor-
gens.

Laetste quart Liter den 14, Eerste quart Liter, den 28,
ten 3 ueren 25 minut. 's mor- ten 1 uere 32 minuten 's mor-
gens. gens.

Brouwers-Huys	Zwarte-Zuster-straete.
Boer	Slyp-straete.
Beurse	Korn-Merkt.
Berrie	Gars-leye.
Botter-Merkt	Boter-Merkt.
Blauw Lam	Keyzer-straete.
Bargie van 't Sas	St.-Salvators-straete.
Café Turc	Stadhuys-stege.
Café des Milles Colonnes	Casern-straete.
Carpel	Zwarte-Zuster-straete.
Cour de Londres	Sassche-poort-straete.
Canontje	Boter-Merkt.

Cour Impériale	Vogel-Merkt.
Diligencie van Antwerpen	Koorn-Merkt.
Dry Kopkens	Pas-Brugge.
Dry Baeskens	Schouwvaeger-straete.
Dry Sleutels	St.-Pieters-Pleyn.
Dry Fonteynen	Gars-Leye.
Duytsch	St.-Jacobs.
Dambert	Koorn-Merkt.
Dronkaert	Bogaert-straete.
Diligencie	Cauter-straete.
Diligencie	Koorn-Merkt.
Duc d'Egmont	Catalogne-straete.
Dry Heemers	Koorn-Merkt.
Druyf-Tack	Dito.
Dobbel Slot	Zaeyman-straete.
Dobbel Vierslag	Koornmerkt.

MARTIUS

Den Lambiek is in deze maend ten besten.

Vollen Liter den 7, ten 8 Nieuwen Liter den 23, ten 7
ueren 's avonds. ueren 's morgens.

Laetste quart Liter den 15, Eerste quart Liter den 29,
ten 11 ueren 's avonds. ten 10 ueren 23 minuten 's
avonds.

Duc de Toscane	Keyzer-straete.
Duyve Melker	Cauter-straetjen.
Entrepot	Coupure.
Eecloo (stad)	Tinne-pot-straetjen.
Engel	Hertog-straete.
Elephant	Koorn-Merkt.
Engelschen Matroos	St.-Pieters-Vrouwe-straete.
Engel	Bagatte-straete.
Engel	Gars-leye.
Eyland	Waey-straete.
Eeuwigheyd	Reep.
Engel	Vrijdag-Merkt.
Euverzwyn	Agter-leye.
Fonteyne	Goude-Leeuw-plaetse.
Frascati	Coupure.

Fonteyn	Druyf-stege.
Fortune	Vogel-Merkt.
Gouden-Kop	Keyzer-straete.
Grand Canon	Vrydag-Merkt.
Goud-Bloem	Goud-straete.
Gouden Hoofd	St.-Salvator-straete.
Gouden Hoofd	Kalver-Merkt.
Gibraltar	't Pas.
Groene Lantern	Catalogne-straete.
Gouden Leest	Benne-stege.
Goude Mandeken	Beeste-Merkt.
Goude Sterre	Lange-Wyngaert-straete.
Goude Zulleken	Cauter.
Gouden Aep	Pouille-merkt.
Groenen Hond	Stadhuys-stege.
Graef van Vlaenderen	England-Gat.

APRILIS

Laetste maend om goeden Uytzet op te doen.

Vollen Liter den 6, ten 1 uere 2 minuten na-middag.	Nieuwen Liter den 21, ten 4 ueren 36 minut. 's na-middags.
---	--

Laetste quart Liter den 14, ten 5 ueren 2 minuten 's morgens.	Eerste quart Liter den 28, ten 7 ueren 37 minut. 's morgens.
---	--

Groenen	Huydevetters-leye.
Gekroonden Os	Vleesch-huys-Brugge.
Groote Kroone	Peper-straete.
Gouden Kop	Reep.
Groenen Bogaert	Iper-Straete.
Groensel-vrouw	Groensel-Merkt.
Groene Poorte (Tante).....	Vogel-Merkt.
Gouden Appel	Donkerstege.
Groenen-Bril	Fabrieke-plaetse.
Gouden Sleutel	St.-Nicolaes-kerke.
Gouden Hoofd	Dito.
Galgen Huyzeken	Groensel-Merkt.
Groenen Hoedt	Koorn-Merkt.
Goed Leven	Coupure-stege.
Groenen Herder	Botermans-straete.
Groen Kruys	Koorn-Merkt.

Goude Mandeken	Hoyaert.
Hespe	Princen-Hof.
Herderken	Iper-straete.
Hope van Vrede	Kamer-straete.
Halve Maene	Hoyaert.
Hollander	Gars-leye.
Hoppe-zak	Koorn-Merkt.
Haezewind	Dito.
Hovenier	Heuver-straete.
Herder	St.-Pieters-pleyn.
Hertoginne van Braband	Keyzer-straete.
Huys van Oostenryk	Korte Meire.
Hollandschen Waegen	Sluyzeken.
Jan Aberdaen	Krommen Elleboog.

MAYUS

Voor zommige is het goed Mey-drank te drinken.

Vollen Liter den 6, ten 5	Nieuwen Liter den 21, ten 12
ueren 11 minuten 's morgens.	ueren 3 minuten 's morgens.
Laetste quart Liter den 14,	Eerste quart Liter den 27, ten
ten 6 ueren 45 minut. 's mor-	6 ueren 's morgens.
gens.	

Josephus den II	Dampoort-straete.
Kroone	Belfort.
Kleyn Dambert	Koorn-Merkt.
Krispyn	Vrouwe-Matte-straete.
Keyzerinne	Padden-Hoek.
Katje vangt de Muys	Raspuis-stege.
Keyzerinne	Wellink-stege.
Kemel	Kemel-straetje.
Kleyne Katte	Kamer-straete.
Kleyne Kroone	St-Jans-straete.
Koning van Spagnien	Koning-straete.
Kroone	Brusselsche-straete.
Kelderken	Hertog-straete.
Kaerten-Spel	Paeling-straete.
Kuypken	Kortryk-straete.
Koninginne van Hongarien	Vogel-Merkt.
Kleyne Wante	St.-Pieters-Pleyn.
Klooster-Merkt	Dito.
Katte	Vrydag-Merkt.

Kortryksche-poort	Kortryk-straete.
Koning van Spagnien	Bagatte-straete.
Keyzer van Oostenryk	Scheurkens-straete.
Kooren-Meters-Huys	Gars-leye.
Keyzerlyke Kroone	Keyzer-straete.
Keyzerinne	Raepe-straete.
Kooren Bloem	Akkgem.
Kleyn Brussel	Korte-dag-stege.
Keyzer	Keyzer-straete.
Katje	Apostel-Huyzen.
Kooren Bloem	Veer-straete.
Krogskén	Vlas-Merkt.

JUNIUS

Met de warmte is de Caversch ten besten.

Vollen Liter den 4, ten 8 ueren 's avonds.	Nieuwen Liter den 19, ten 6 ueren 's morgens.
Laetste quart Liter den 12, ten 4 ueren 's na-middags.	Eerste quart Liter den 26, ten 7 ueren 's morgens.

Keyzer	Sassche-poort-straete.
Koorn-Bloem	Kruys-straete.
Keyzers Hof	Kasteel.
Koorn-Maete	Koorn-Merkt.
Kalkoenschen Hane	Nederschelde.
Kloke	Onderstraete.
Kleyne Diligencie	Kauter-stege.
Kleyn Audenaerde	Kleyne Koorn-Merkt.
Lindeken	Minne-Mans-straete.
Laboureur	Koorn-Merkt.
Lappers Fort	Dito.
Land van Beloften	Begyne-Gragt.
Lauwerier-Boom	St.-Pieters-Nieuw-straete.
Leeuw	Beenhouwer-straete.
Keyzerinne	Lieve-gank.
Liere van Appollon	Hoog-Poorte.
Leopard	Abeel-straete.
Loup	Vrydag-Merkt.
Lindeken	St.-Salvator-straete.
Loodgieter	Beeste-Merkt.
Meuleken	Koorn-Merkt.
Mars dat Been	Plaisante-Veste.

Muzikant	Hoog-straete.
Maegd van Gend	Koorn-leye.
Merminne	Meerhem.
Mis-Verstand	Zilver-straete.
Mortier	St.-Pieters-Nieuw-straete.
Mael-Schip	Huydevetters-hoek.
Meuleken	Vrydag-Merkt.
Merminne	Zaeymans-straete

JULIUS

In deze maend beginnen de Gendsche Kermissen.

Vollen Liter den 4, ten 11	Nieuwen Liter den 18, ten 2
ueren 14 minuten 's avonds.	ueren 17 minuten 's na-mid-
	dags.

Laetste quart Liter den 11,	Eerste quart Liter den 25, ten
ten 11 ueren 27 minuten 's	11 ueren 's avonds.
avonds.	

Moriantje	Kauter-straetje.
Marolle-Kaes	Recollecten-pleyn.
Nantes	Anjuyn-leye.
Nieuwe Peëre	Augustynen.
Nieuwe Vlas-Merkt	Koning-straete.
Nouvelle-Cour-Impériale	Baye-stege.
Oude Herberge	Kauter-straetje.
Oranjen Boom	Wal-poort-brugge.
Ovaere	Schouwevaeger-straetje.
Oud Princen-Hof	Tinne-pot-straetje.
Oud Pak-Huys	Koorn-Merkt.
Post-Meester	Slyp-straete.
Paelings-Huys	Verloren-brood-straetje.
Post Hoorn	Kromme-stege.
Pak-Huys	Koorn-Merkt.
Park	Coupure.
Postje	Twaelf-kamer-straete.
Pekel-Haring	Pekelharing-straete.
Plaisanten-Gentenaere	Ursuline-straete.
Prins	Engeland-gat.
Papegaey	Kamer-straete.
Penne	Padden-hoek.
Picardien	Hoyaert.
Pelgrim	Koorn-Merkt.

Prins Kardinael	Hertog-straete.
Papegaey	Casern-straete.
Papegaey	Apostel-huyzen.
Platte Borze	Wolf-stege.
Papegaey	Copin-straete.
Peure	Visscherye.
Papegaey	Pausen-straete.

AUGUSTUS

In deze maend zyn de Kermissen in vollen treyn.

Volle Liter den 3, ten 12 ue- Nieuwen Liter den 16, ten
ren 35 minuten 's morgens. 11 ueren 's morgens.

Laetste quart Liter den 10, Eerste quart Liter den 24, ten
ten 4 ueren 's morgens. 4 ueren 25 minut. 's na-mid-
dags.

Prins Kardinael	Beeste-Merkt.
Place d'Armes	Cauter-straetje.
Postillontje	Cauter.
Prins	Ram.
Porte Verte	Cauter-straetje.
Rosemaryn	Twalf-Kamer-straete.
Rooden-Hals	Brand-straete.
Rolle-Baen	St.-Jacobs-plaetse.
Ram	Ram.
Rebbe	Lieve.
Rood Huys	Drap-straete.
Roomen	Vleesch-huys-brugge.
Roskam	St.-Nicolaes-kerke.
Roode-Poorte	Dito.
Rooden-Hoed	Dito.
Rabot	Begyne-veste.
Rood-Huysken	Tinne-pot-straetje.
Roose	Sluyzeken.
Roi de Naples	St.-Pieters-pleyn.
Roose	Bagatte-straete.
Reusen	St.-Jans-straete.
St.-Marten	Engeland-Gat.
St.-Michiels	St.-Michiels-plaetse.
St.-Jooris-Hof	Hoog-poorte.
St.-Jacobs	Kleyne Vlasch-Merkt.
St.-Petrus	Cortryk-straete.

St.-Hubertus	St.-Pieters-Vrauwe-straete.
St.-Quinten-Berg	St.-Pieters-pleyn.
St.-Nicolaas	Stad-huys-stege.
St.-Lucas	Lucas-straete.
St.-Ignatius	Benne-stege.

SEPTEMBER

In deze maend zyn alle Kermis-compagnien geformeert.

Vollen Liter den 1, ten 12 ueren 's na-middags. Eerste quart Liter den 23, ten 11 ueren 's morgens.

Laetste quart Liter den 8, ten 9 ueren 's morgens. Vollen Liter den 30, ten 11 ueren 's avonds.

Nieuwen Liter den 15, ten 11 ueren, s' morgens.

Salm	St.-Michiels-straete.
St.-Ivo	Cauter-straetje.
St.-Antonius	Beeste-Merkt.
St.-Pieter	Neder-Cauter.
Stad Ryssel	Linde-leye.
Stad Condé	Recolletten-leye.
Stad Brugge	Hoog-straete.
St.-Ivo	Wal-poort-brugge.
Stad Aalst	Keyzer-straete.
Stad Breda	Belgrade-straete.
Stad Weenen	Visscherye.
Stad Keulen	Beeste-Merkt.
Stad Rotterdam	Dito.
Stad Oostende	Hoog-straete.
St.-Petrus	Dito.
Sterreken	Casern-straete.
Sterreken	Caleyttjen.
Sterreken	Stoppelberg-straete.
Sterreken	Keyzer-poort-straete.
Sterre	Minneman-straete.
Sterreken	Neder-straete.
Sterre	Schepen-huys-straete.
Smisse	Korte-dag-stege.
Sas van Gend	Salvators-straete.
Schip	Cortryk-straete.
Schipken	Neder-Kauter.
Sterre	Koorn-Merkt.

Sterre	Akker-gem-plaetse.
St.-Gillis	Plotters-gracht.
Schommykel	Brand-straete.

OCTOBER

In deze maend is alles op de been op de Kermissen.

Laetste quart Liter den 7, ten 4 ueren 3 minut. 's morgens. Eerste quart Liter den 23, ten 5 ueren 48 minut. 's morgens.

Nieuwen Liter den 15, ten 1 ueren 52 minut. 's morgens. Vollen Liter den 30, ten 10 ueren 2 minuten 's morgens.

Schouwevaeger	Hout-leye.
Steurken	Gaeren-Plaets.
Souterrain	Kauter.
Slange	Pouille-Merkt.
Smaksken	Predikheer-leye.
Spiegel	Spiegel-straete.
Sleutels	Bij St.-Nicolaes-kerke.
Schipken	Kleyn-Gewat.
Sablon	Urseline-straet.
Soeten Inval	Hoeyaerd.
Schutters-Huys	Byloke.
Souterrain	Koorn-leye.
Schip van Oost-Indien	Ketel-vestje.
Schipken	Keyzer-straete.
Steurken	Reep.
Serpent	Onder-Straete.
Schild van Zeeland	Herpel-stege.
St.-Marten	Akker-gem-plaetse.
Sterre	Zaet-stege.
Sweerd	Recollette-leye.
Trompetje	Neder-Kauter.
Trap-Af	Coupure.
Trompetje	Meire.
't Leeuwken	Rame.
't Lindeken	Dito.
't Hertjen	Kleyne Koorn-merkt.
27 Trompet	Ham.
't Roosken	Koorn-merkt.
't Fortuynjen	Dito.
't Wit Kruys	Dito.
't Bourgoens Kruys	Dito.

NOVEMBER

In deze maend is het sluyting der Gends-Kermissen.

Laetste quart Liter den 6, ten 12 ueren 56 minuten 's morgens. Eerste quart Liter den 21, ten 11 ueren 's avonds.

Nieuwen Liter den 13, ten 6 ueren 's avonds. Vollen Liter den 28, ten 8 ueren 1 minuut 's avonds.

Witten Leeuw	Koorn-leye.
Trompetje	Meulenaer-straete.
Vier Heemers	Korte-Rudder-straete.
Truweel	Keyzer-straete.
Turkschen Beyaert	Ham.
Toren	Lange-Wyngaert-straete.
Vogelken	Ukelram.
Voor-Roose	Akkergerm-plaetse.
Verkeerde Weireld	Paeling-straete.
Vlissingen	Sluyzeken.
Voiture van Temsche	Donker-stege.
Valcke	Slyp-straete.
Vrede	Tichelrye.
Vleesch-huys-brugge	Groensel-Merkt.
Verbrand-Meuleken	Muyde-veste.
Vliegende Schietspoel	Galeyjtjen.
Vert de Galand	Benne-stege.
Vogelzang	Garsleye.
Vogel Struys	Belgrade-straete.
Valcke	Abeel-straete.
Verken	Beeste-Merkt.
Ville de Paris	Hoog-poorte.
Visschershuys	Visch-merkt.
Bruyloft	Mondenaey-stege.
Waux-hal	Coupure.
Dry Baeskens	Ketel-veste.
Dry Lindekens	Terplaete.
Dry Snoekskens	Tichelrye.
Druyf-Tak	Kortryk-straete.
Goed Leven	Bloem-straete.

DECEMBER

In deze maend brouwt men goed Lovens bier.

Laetste quart Liter den 5, ten Eerste quart Liter den 21, ten
luere 1 minuut 's na-middags. 2 ueren na-middag.

Nieuwen Liter den 13, ten 1 Vollen Liter den 28, ten 6
uere na-middag. ueren 25 minuten 's morgens.

Wit Kruids	Donker-stege.
Katte	Pas-Brugge.
Sterre	Zael-stege.
Gaeyschierter	Stof-straete.
Wapen van Amsterdam	Meulenaers-straete.
Wante	St.-Pieters-Pleyn.
Waelsche Land	St.-Pieters-Vrouwe-straete.
Waefel-Huys	Byloke.
Zwartem Ram	Brusselsche-straat.
Zee-Peerd	Princen-Hof.
Bril	H. Sacrament-straetje.
Hollanderken	Engeland-Gat.
Zonne	Keyzer-straet.
Zwijgerken	Agter-leye.
Waepen van Zeeland	Koorn-Merkt.
Zonne	St.-Jooris-brugge.
Dry Bellekens	Predikheeren-leye.
Weeghuys	St.-Jacobs-straete.
Herderinneken	Benne-stege.
Snoekskens	Koorn-leye.
Leest	Caleytjen.
Scheurken	Scheurkens-straete.
D'Oog in 't Zeyl	Engeland-gat.
Nieuwen Hof	Oude-Veste.
Wellington	Drap-straete.
Groenen Appel	Groen-straete.
Zwaentjen	Zwaentjen-straete.
Zwaene	Predikheeren-leye.
Zacheus	St.-Gillis-straete.
Zwaene	St.-Lievens-straete.
Zonneken	Kort-Schip-Gracht.